

Avdelningen för analys, främjande och tillträdesfrågor

Föredragande
Ulf Hedbjörk
Utredare

+46 10 470 04 60
ulf.hedbjork@uhr.se

YTTRANDE

Datum
2015-05-08

Postadress

Box 45093
104 30 Stockholm

Besöksadress

Wallingatan 2
111 60 Stockholm

Telefon

010-470 03 00

Org nr

202100-6487

www.uhr.se

Yttrande över promemorian Kvalitetssäkring av högre utbildning, U2015/1626/UH

Sammanfattning

Universitets- och högskolerådet (UHR) instämmer i stort i promemorians förslag om nytt kvalitetssäkringssystem för den högre utbildningen med de komponenter i ramverket som föreslås. UHR anser dock att de tematiska utvärderingar av lärosätenas arbete med breddad rekrytering, internationalisering och jämställdhet som föreslås innebär gränsdragningsproblem gentemot rådets uppdrag om främjande inom dessa områden. Vidare bedömer UHR att den föreslagna begränsningen av antalet utbildningsutvärderingar och dessas utformning minskar möjligheten att tillgodose enskilda individers behov av jämförande information för att kunna göra välavvägda val i fråga om högskoleutbildning.

Ställningstagande

UHR yttrar sig nedan först om förslaget till nytt kvalitetssäkringssystem som helhet, därefter med särskild utgångspunkt i de uppdrag myndigheten har inom dels främjande av breddad rekrytering, internationalisering och jämställdhet, dels information om högskoleutbildning i syfte att enskilda individer ska kunna göra välavvägda val.

UHR ställer sig positivt till att det nya nationella systemet för kvalitetssäkring för högre utbildning

- utgår från högskolelagen, högskoleförordningen och examensordningen och med stöd i dessa tydliggör ansvarsfördelningen för kvalitetssäkring mellan lärosäten och granskande myndighet
- beaktar Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area (ESG) och därmed principerna för kvalitetssäkring på europeisk nivå
- är både granskande och kvalitetsdrivande. Fylliga analyser och vägledning för kvalitetsutveckling som inkluderar förslag på förbättringsområden anser UHR är viktiga komponenter i

bedömmarrapporten. Möjligheten till uppföljning av granskningar efter en viss tid är även en viktig aspekt i kvalitetsutvecklingen.

- beaktar lärosätenas särart, profilering och självständighet
- breddar granskningen till att innefatta även t.ex. fristående kurser och forskarutbildning
- utser bedömgrupper som i ökad utsträckning innehåller externa sakkunniga som är verksamma i andra länder och på så sätt bidrar till att stärka internationaliseringen av svensk högre utbildning
- syftar till att stärka och tydliggöra studenternas roll i kvalitetssäkringsarbetet.

I det följande redovisas UHR:s ställningstagande till var och en av de fyra komponenter som föreslås ingå i det nya kvalitetssäkringssystemet.

1. Examenstillståndsprövning.

UHR instämmer i förslaget.

2. Granskning av lärosätenas kvalitetssäkringssystem.

UHR instämmer i förslaget. Den föreslagna modellen med en tregradig skala bedöms kunna bli kvalitetsdrivande och ge goda möjligheter för studenter att bilda sig en uppfattning om vilka lärosäten som kommit längst i kvalitetssäkringen av sina utbildningar.

3. Utbildningsutvärderingar.

UHR välkomnar en modell för utbildningsvärderingar som i jämförelse med nuvarande kvalitetssäkringssystem breddar granskningen till att dels omfatta forskarutbildning, dels är mer flexibelt utformad för att kunna bedöma profilerade utbildningar, konstnärliga utbildningar, lärarutbildning, m.fl. Stickprov på utvärdering av utbildningar är också önskvärt.

UHR anser däremot att förslaget att minska antalet utbildningsutvärderingar och avskaffandet av den tregradiga bedömningsskalan riskerar att försämra studenters och andra intressenters möjlighet att jämföra utbildningars kvalitet. Invändningen utvecklas i särskilt avsnitt nedan.

4. Tematiska utvärderingar.

UHR anser att tematiska utvärderingar kan utgöra värdefulla inslag i ett kvalitetssäkringssystem, i första hand då brister eller olika fenomen inom ett specifikt område av väsentlig betydelse för kvaliteten upptäcks vid granskningen.

UHR konstaterar dock att de områden som exemplifieras i promemorian som tänkbara för tematiska utvärderingar – breddad rekrytering, internationalisering och jämställdhet – är områden där UHR har uttalade och omfattande regeringsuppdrag, såsom de uttrycks i myndighetens instruktion och regleringsbrev. UHR ser det som problematiskt att gränsdragningen på så vis blir otydlig mellan den granskande myndigheten,

Universitetskanslersämbetet (UKÄ), och den främjande myndigheten, UHR. Invändningen utvecklas i särskilt avsnitt nedan.

Information till studenter

I enlighet med vad som beskrivs i promemorian under avsnitt 3.2.9, har ett uttalat syfte med det nuvarande kvalitetssäkringssystemet varit att det skulle tillgodose studenters och andra intressenters behov av information om utbildningars kvalitet. Resultaten visades både i UKÄ:s "Resultatsök" och i UHR:s sökfunktion "Jämför utbildning" på Studera.nu.

Promemorian konstaterar att det inte kommer att vara möjligt att använda det föreslagna systemet till övergripande nationella jämförelser, eftersom det inte har ambitionen att granska samtliga utbildningar på samma sätt.

UHR menar dock att det är viktigt att granskningarnas resultat även i fortsättningen ger klara och entydigt formulerade omdömen om enskilda utbildningar och lärosäten, och att resultaten presenteras enligt en mall som är konsekvent från granskning till granskning. Också kvalitetsaspekterna i lärosätenas självvärderingar bör vara så konsekventa som möjligt.

Med tydliga, konsekventa omdömen kommer det även i fortsättningen att gå att presentera resultaten på ett strukturerat sätt i anslutning till utbildningsutbudet, såsom idag sker på Studera.nu. Också UKÄ kommer att kunna presentera resultaten på ett tillgängligt sätt i en uppdaterad version av "Resultatsök". Resultaten kan därmed även i fortsättningen utgöra en viktig faktor när blivande studenter ska fatta välavvägda beslut om sina val av utbildning.

Om granskningarna i stället huvudsakligen kommer att resultera i rapporter i utredande, resonerande stil, bedömer UHR det mindre sannolikt att de kommer att användas av blivande studenter. Utredande rapporter kan förvisso vara mycket nyanserade, men risken är också stor att språk och informationsmängd skapar en hög barriär för förståelsen, vilket inte minst riskerar att motverka strävanden att bredda rekrytering och deltagande från underrepresenterade grupper.

UHR:s syn på de fyra komponenternas användning som information till studenter:

Granskning av lärosätenas kvalitetssäkringssystem

Resultaten av granskningen kan förmodas vara av intresse för blivande studenter när de väljer utbildning. Här ser UHR inga svårigheter att använda den föreslagna informationen för studieinformation. Den tregradiga skalan bör kunna fungera kvalitetsdrivande och dessutom ge blivande studenter en god bild av vilka lärosäten som har kommit längst i sitt arbete med att kvalitetssäkra sina utbildningar.

Utbildningsutvärderingar

UHR bedömer att nyttan för blivande studenter av utbildningsutvärderingarna kommer att bero på hur jämförbara olika granskningar blir med varandra. Ju mer konsekvent och entydigt kvalitetskriterier och utlåtanden presenteras, desto mer användbara kommer de att vara som information till blivande studenter.

Utredningen har här övervägt ett tregradigt graderingssystem men till slut valt att förorda en tvågradig skala. Resonemanget att texterna i rapporterna ändå kan ge en mer nyanserad bild än en betygsskala tar, anser UHR, liten hänsyn till hur användbara utvärderingarna är för blivande studenter. Att begära av unga blivande studenter att de ska ta till sig flera, fullständiga bedömrappporter är förmodligen inte särskilt realistiskt. En tregradig skala skulle innebära att utvärderingarna kan fungera bättre för att hjälpa blivande studenter med deras utbildningsval. Om det är möjligt att göra skillnaden mellan hög och mycket hög kvalitet tydlig i text, som promemorian förutser, anser UHR att det också borde gå att formulera skillnaden explicit i ett tregradigt omdöme. En tregradig skala skulle dessutom enligt UHR:s bedömning verka kvalitetsdrivande, precis som utredningen resonerat kring granskningen av kvalitetsarbetet.

Om en tvågradig bedömningsskala skulle väljas, vill UHR betona vikten av att omdömen även fortsättningsvis görs tillgängliga i UKÄ:s "Resultatsök" och UHR:s "Jämför utbildning".

Tematiska utvärderingar

Som redan nämnts, anser UHR att de områden som exemplifieras i promemorian som tänkbara för tematiska utvärderingar i kvalitetssäkringssystemet – breddad rekrytering, internationalisering och jämställdhet – är problematiska ur olika aspekter.

Riskerna med att inte tydligt upprätthålla skillnaden mellan uppdragen för UKÄ respektive UHR är flera:

- bristande trovärdighet på grund av otydlig gränsdragning mellan myndigheternas uppdrag gentemot lärosätena
- ökad arbetsbörda för lärosätena
- bortfall av tematiska utvärderingar inom andra angelägna områden (utöver högskolelagen bör här även högskoleförordningen tjäna som utgångspunkt)
- ineffektivt användande av resurser i form av dubbelarbete.

Av UHR:s instruktion (SFS 2012:811) framgår att myndigheten ska främja breddad rekrytering till högskolan. Därutöver har myndigheten i sitt regleringsbrev 2015 (U2015/1498/UH) ett särskilt uppdrag att kartlägga och analysera lärosätenas arbete med breddad rekrytering till och breddat

deltagande i högskolan. I uppdraget ingår att presentera goda exempel och att sprida information om dessa.

I promemorian (s 21) beskrivs syftet med de föreslagna tematiska utvärderingarna vara att "bidra till lärosätenas utveckling" av arbetet med "uppgifter som lärosätena ska ansvara för enligt högskolelagen, och som bedöms vara väsentliga för kvaliteten i högre utbildning". Vidare framförs att tematiska utvärderingar kan "bidra till viktig kunskap och nationella jämförelser" av arbetssätt och resultat i olika frågor.

UHR anser att breddad rekrytering, liksom internationalisering och jämställdhet tydligt bör integreras såväl i granskningen av lärosätenas egna kvalitetssäkringssystem som i UKÄ:s utbildningsutvärderingar och examenstillståndsprovningar. Detta är frågor som lärosätena ska arbeta med (Högskolelag 1992:1434, 1 kap 5 §) och ett nationellt kvalitetssäkringssystem bör kunna bedöma resultatet av detta arbete och identifiera utvecklingsområden. Däremot anser UHR att tematiska utvärderingar såsom de beskrivs i promemorian är tydligt främjande och stödjande till sin karaktär och därför i stället ligger inom UHR:s uppdrag.

Ett system för kvalitetssäkring där UKÄ och UHR skulle arbeta med likartade uppföljningar av lärosätenas arbete med breddad rekrytering, internationalisering och jämställdhet skulle också kunna få negativa konsekvenser genom att andra områden av betydelse för kvaliteten inom högre utbildning riskerar att förbli obelysta. UHR kan på så vis se att tematiska utvärderingar som behandlar t.ex. studenthälsa eller lärares arbetsbörda vore angelägna ur ett kvalitetssäkringsperspektiv.

Beslut i detta ärende har fattats av generaldirektör Ulf Melin, efter föredragning av utredare Ulf Hedbjörk och i närvaro av avdelningschef Tuula Kuosmanen. I handläggningen har också medverkat utredare Yolanda Brännström, handläggare Sophia Börjeson och kommunikator Krister Kjellin.

Ulf Melin

Ulf Hedbjörk